

Oroszi Antal

A fegyvernemi tisztiiskolák felállítása (1949–1951)

A Magyar Honvédség a 60 évvel ezelőtt létrehozott első tisztképző intézetei jelentős szerepet tölthettek be a katonai felsőoktatás feltételeinek a megteremtésében és alapját képezték az 1949-től felállításra kerülő fegyvernemi tiszti iskolák működésének. A szerző a tisztképzés előkészítésének és megszervezésének kezdő lépéseit, az intézmények létrehozására irányuló erőfeszítéseket, s a hadsereg-fejlesztési feladatok között prioritást kapott tömeges tisztképzés feltételei megteremtésének körülményeit és eredményeit mutatja be, korabeli dokumentumok alapján.

Az 1947. február 10-én Párizsban aláírt békeszerződés katonai előírásai a magyar honvédség maximális létszámát 70 000 főben határozták meg, amelyből 65 000 fő a szárazföldi csapatokhoz, a határőrséghez, a légvédelmi egységekhez és a dunai flottillához, 5000 fő pedig a légi erőhöz tartozott 90 repülőgéppel. A békeszerződés, amely 1947. szeptember 15-ével lépett hatályba, lehetővé tette a magyar haderő továbbfejlesztését. Ekkor hadrendbe tartozott az 1. és a 6. gyaloghadosztály, a Határőrség, a Műszaki Vezetési Törzs, négy kerületi parancsnokság, valamint a HM közvetlen intézmények.

A Honvédelmi Minisztérium a békeszerződésben engedélyezett 70 000 fős honvédséget hosszúlejáratú, átgondolt fejlesztési terv alapján kívánta létrehozni. A fejlesztési időszakban (1947–1950) súlyt helyeztek többek között a honvédség kiképző- és nevelőkeretének, az új, demokratikus, magas szakmai tudással és elhivatottsággal rendelkező hivatásos tiszti és tiszthelyettesi kar kialakítására. A hadseregfejlesztés hároméves terve a katonai létszám tekintetében az első (1947–1948) évben 23 504, a második (1948–1949) évben 27 067, a harmadik (1949–1950) évben pedig 34 198 fővel számolt. Az előkészítő időszak fejlesztési költségkihatásait 94 millió forintban határozták meg [1]. E létszámviszony-tervezetek meghatározták a magyar katonai tisztképzés teljes keretét is.

A békeszerződés aláírása előtti időszakban intézményesen szervezett tisztképzés nem volt. Az 1945. január 20-án Moszkvában aláírt fegyverszüneti egyezmény értelmében a február elején, Magyarországon felállított szovjet vezetésű Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEK), a békeszerződés aláírásáig csak a tanfolyamrendszerű

képzést engedélyezte. A SZEB, mint a magyar hadseregfejlesztés kérdésében is legfőbb hatalmi szerv többek között támogatta a demokratikus szellemű nevelés bevezetését, a nevelőtiszti intézmény rendszeresítését, a tiszti, tiszthelyettesi kar munkás-parasztszármazású káderekkel való kiegészítését, s jogot formált az új hadsereg szervezési, kiképzési, személyi, anyagi kérdéseinek eldöntésére, a tisztképzés terén a különböző tanfolyamok szervezési, oktatási kérdéseinek véleményezésére. Így például 1946. szeptember 7-én hozzájárult a nevelőtiszti, hadbiztosi és gazdasági tiszti tanfolyamok megindításához a volt Ludovika Akadémia épületében. A nagyszámú és különböző tanfolyamok működésének külön története van, az olvasó-érdeklődő erről a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem által 2008-ban megjelentetett „A magyar katonai felsőoktatás 200 éve (1808–2008)” című tanulmánykötet IV. fejezetéből (*A magyar katonai tisztképzés és tanintézetei 1945–1996.* 66–80. oldal) tájékozódhat. A továbbiakban a *katonai tisztképzés előkészítésének és megszervezésének folyamatát mutatjuk be.*

A párizsi békeszerződés ratifikálása után, 1947. szeptember 15-én a SZEB működése is megszűnt. De az aláírás (február) és a hatálybalépés közötti hónapokban megteremtődtek az intézményesen szervezett tisztképzés feltételei. E téren már 1947 márciusában elkészült a Honvédelmi Minisztériumban az 5741/ eln. kat.-1947. számú rendelet, amely a „*Kiképzés, nevelés, iskolák, tanfolyamok az 1947/48. évben*” címet viselte. Ebben körvonalazták, hogy „Az 1947. évben előreláthatólag 500 fős létszámmal egyéves tiszti iskola kerül felállításra a fennálló hiányok pótlására...”. A kormány utasította Dinnyés Lajos (1901–1961) honvédelmi minisztert, hogy az iskola felállítására és a személyi állomány kiválogatására saját hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket. Így 1947 tavaszától felfokozott ütemben beindult az új tisztképzés megszervezése: a honvédelmi miniszter 1947. május 2-án kelt HM9403/ eln.-1947. számú rendeletével Révay Kálmán (1911–1950) ezredest felmentette a HM Kiképzési Osztályon betöltött beosztásából és megbízta a felállításra kerülő tisztképző intézmény parancsnoki teendőivel. Június 1-jével megkezdte működését az iskola felállító törzse is Hadváry Pál vezérkari alezredes vezetésével a volt Ludovika Akadémia háborús sérülésektől sújtott épületében. Külön feladat volt az épületek sürgős rendbehozatala. Június közepén a honvédelmi miniszter 12.589/ eln. Kik.csf.-ség-1947. számú rendeletével két pályázati felhívást bocsátott ki tiszti és tiszthelyettesi iskolára, és 1947. október 1-jével Honvéd Kossuth Akadémia felállítását rendelte el [2]. A honvédelmi vezetés olyan tiszti és tiszthelyettesi kar kiképzését tűzte ki célul, amely Kossuth szellemében hű őre és harcos védelmezője a magyar népnek, demokráciának. Ezért a hallgatók sorába hívta mindazokat a munkás, paraszt és értelmiségi fiatalokat, akik ebben a szellemben a katonai pályát élethivatásul választják.

A Honvédelmi Minisztérium a hadseregfejlesztési feladatok között a létesítendő katonai tanintézetekkel kapcsolatban a 15000/ eln.szerv.-1947. számú rendeletében meghatározta:

„1. *Tiszti Továbbképző Tanfolyam.* Felállítja a HM Katonai Osztálya. Feladata vezérkari tisztek képzése.

2. *Honvéd Kossuth Akadémia.* Felállítja a HM Kiképzési Csoportfőnökség a tanfolyamok törzsparancsnokságának felhasználásával. Feladata: csapat tisztek és tiszthelyettesek képzése.

3. *Honvéd Hadbiztosi Akadémia*. Felállítja a gazdaszat közigazgatási tanfolyam parancsnoksága. Feladata: hadbiztosok képzése, gazdaszati és ellátó csapatbiztosok, valamint számvivő és ellátó csapat-tiszthelyettesek kiképzésének irányítása.

4. *Nevelőtiszti Tanfolyam*. Felállítja a jelenleg is működő nevelői tanfolyam a HM Nevelő Osztály irányításával. Feladata: a nevelő tisztek képzése, a demokratikus átképzés vezetése.”[3]

Ugyanebben a rendeletben a miniszter intézkedett arra, hogy a budapesti 1. kerületi parancsnokságnál személyi tartalékot rendszeresít a magasabb képesítésű tisztek biztosítására. Ebből az állományból 14 tiszte a műszaki egyetemre, 5 tiszte szakorvosi továbbképzésre, 3 tiszte a testnevelési főiskolára, 3 tiszte hadbíró-jelölti próbaszolgálatra, 1 tiszte, 1 tiszthelyettesel az esztergomtábori gondnoksághoz vezényeltek.

Az 1947 tavaszi és nyári előkészítő munka eredményeként az ősz folyamán ünnepélyes keretek között sorra megnyíltak a katonai tanintézetek: 1947.szeptember 1: Honvéd Hadbiztosi Akadémia, a mai Budapesti Honvéd Sportegyesület bázisán. Parancsnok: Bodrossy Erik hadbiztos ezredes. 1947. október 1: Honvéd Kossuth Akadémia, Budapest Üllői út 80. Parancsnok: Révay Kálmán ezredes. 1947.december 6: Tiszti Továbbképző Tanfolyam, november 10-től Honvéd Hadiakadémia, Budapest II. Vörös Hadsereg útja, Honvéd Térképészeti Intézet. Parancsnok: Sólyom László vezérőrnagy, HM Katonai Csoporthónök. A vezérkari képzést biztosító intézet a következő tanévtől, a háborús sérülésektől rendbe hozott bázison, a Hungária krt. 9–11. szám alatt lévő egykori Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémián (ma Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem) folytatta működését az 1949 januárjában történt felfüggesztéséig. A fenti akadémiák mellett számtalan különböző átképző- továbbképző tanfolyam működött. Több tiszti tanfolyamon folyt a régi tisztek „demokratikus átképzése”, ugyanakkor a Honvéd Kossuth Akadémia megnyitásával megkezdődött a munkás-parasztszármazású tisztek gyorsított kiképzése.

A tömeges tisztképzés feltételeinek megteremtése, a fegyvernemi tiszti iskolák felállítása

1948. február 18-án Moszkvában aláírták a magyar–szovjet kétoldalú barátság, együttműködési és segítségnyújtási egyezményt, amelynek keretében tárgyalások folytak a magyar honvédség fejlesztéséhez nyújtandó szovjet segítségről. Ezt megelőzően Rákosi Mátyás (1892–1971) pártfőtitkár, kihasználva szovjetunióbeli szenátoriumi gyógyüdülését, 1947. november 29-én levelet írt Sztálinnak az egyezmény előkészítésére érkező magyar kormányküldöttség látogatásáról, valamint a magyar hadsereggel kapcsolatos kérdéstről. Ez utóbbi indoka: „Amíg nem voltak megfelelő kádereink, tudatosan nem fejlesztettük a hadsereget. Most azonban napirendre került a hadsereg növelésének és fegyverzetének problémája. Hadseregünk felfegyverzését szeretnénk a Szovjet Hadsereggel koordinálni. Kívánatos lenne fiatal magyar tiszteket és tisztiiskolásokat küldeni kiképzésre a Szovjetunióba. Ehhez az Ön elvi döntésére van szükség.” [4]

Sztálin (1879–1953) döntött, és az egyezmény aláírását követően Rákosi Mátyás, Veres Péter (1897–1970) honvédelmi miniszter (1947.szeptember 24-től 1948. szeptember 9-ig) és Pálffy György (1909–1949) altábornagy, a Honvédség Felügyelője

tanácskoztak Vaszilevszkij (1895–1981) marsallal, a Szovjet Hadsereg vezérkarának főnökével a magyar honvédségnek nyújtandó segítségről. Ekkor döntöttek a honvédség fegyverzetéről és felszereléséről, magyar tisztek, tisztiiskolások szovjet katonai tanintézetekben történő továbbképzéséről, a magyar hadiipar újraélesztéséről és szovjet katonai szaktanácsadók küldéséről.

Az egyezmény alapján valamint a hidegháborús légkör kibontakozása következtében a magyar legfelsőbb párt- és állami vezetés döntött a hadsereg erőltetett ütemű fejlesztéséről, hadrendi- és létszámviszonyainak gyökeres megváltoztatásáról. A hadsereg szervezeti átalakításához 1948-tól 1951-ig évente két alkalommal, tavasszal és ősszel-, fedőnévvel kiadott szervezési intézkedések szolgáltak. Az első hadrend 1948. április 15-ével lépett hatályba „PILIS-I” fedőnévvel.

Április közepén a párt Katonai Bizottsága napirendre tűzte a tisztikar létszámviszonyai rendezésének folytatását. A Bizottság megállapította, hogy „Mivel a teljes létszámú honvédségnek 7500 tisztre lesz szüksége, a jelenlegi helyzethez és a várható kiesésekhez számítva 6000 fő hiány mutatkozik. Ezt három forrásból kell pótolni: az új tisztek kinevezésével a Kossuth Akadémián, külső káderek átvételével és a régi tisztikarból való visszavétellel. Utóbbiak főképpen a fejlesztés megindításához alkalmazandók, folyó évben 500-at kellene visszavenni, összesen pedig 1000–1500-at. Ezt a javaslatot kidolgozva a Politikai Bizottság április 22-i ülése elé kell terjeszteni.” [5]

A Politikai Bizottság egyetértőleg határozott úgy, hogy a régi tisztikarból mintegy 650 főt vegyenek vissza kellő szelektálás után nagyon körültekintően, nehogy az ellenség lehetőséget kapjon a hadseregbe való beszivárgásra.

1948. május 9–10-én ülésezett a IV. Országos Katonai Konferencia, ahol Rákosi Mátyás felszólalásában kiemelte, hogy a demokratikus hadsereg szervezése csak most kezdődött el. Ez lett az alapja annak a sokáig vallott torz felfogásnak, hogy a hadsereg csak az 1948-as fordulattal vált demokratikussá. Ezzel gyakorlatilag figyelmen kívül hagyták az 1945-től 1948-ig tartó hadseregépítés időszakát. A konferencián megerősítették annak szükségességét is, hogy a jövőben – a fegyvernemek és a haditechnikai fejlesztésnek megfelelően – mintegy 10 000 tiszt és tiszthelyettes kiképzését kell végrehajtani munkásokból és parasztokból, továbbá szorgalmazták a tartalékos tisztek, tiszthelyettesek kiképzését is. S a hadiipar megteremtésével biztosítani kell a hadsereg részére a megfelelő technikát. Meg kell kezdeni a lakosság, elsősorban az ifjúság honvédelmi nevelését, a hadseregnek a dolgozó nép nagy nevelőiskolájává kell válnia. [6]

1948.szeptember 9-én honvédelmi miniszteri váltásra került sor. Veres Péter felmentésével Farkas Mihály (1904–1965) a párt főtitkárhelyettese – minden katonai előképzettség nélkül – került miniszteri beosztásba, melyet 1953. július 4-ig töltött be. Fő feladatának tekintette a tömeghadsereg fejlesztését és szovjetizálását. Ezt a célt szolgálta többek között az 1948. október 1-jén hatályba lépő „PILIS. II.” hadrend is. Ekkor kezdte meg működését a Honvéd Petőfi Nevelőtiszti Akadémia dr. Felkai Dénes ezredes parancsnokságával, felállították a Honvéd Sportoktató Tanfolyamot Hatz József alezredes parancsnokságával. Ugyancsak felállították a Törzs- és főtiszti tanfolyamot Kerekes Béla vezérőrnagy parancsnokságával. Jelentős változás következett be a Honvéd Kossuth Akadémia szervezetében is. A meglévő két zászlóaljból álló

Rákóczi 2. kiképző ezred mellé gyors ütemben felállításra került a Dózsa 1. kiképző ezred Köteles Jenő alezredes parancsnokságával az Üllői út 135. szám alatti Kiss János laktanyában. A Hungária körút 7–9. szám alatti, volt Andrásy laktanyában a Gábor Áron 3. kiképző ezred helyezkedett el Kászonyi András ezredes parancsnoksága alatt. Az akadémia összlétszáma 4661 fő, a hallgatók létszáma 3010 fő volt. A honvédelmi miniszter október 23-án kelt 41.745/ eln. Kik.-1948. számú intézkedésével átszervezte a tisztképzés rendszerét: az egyéves tiszthelyettesi és kétéves tiszti kiképzési rendszert egységesen kétéves tisztképzési rendszerre alakította át. Ennek alapján megszűnt a tiszthelyettes képzés, s az elsőéves tiszthelyettesek – felvételi vizsga nélkül – az akadémia II. évfolyamába kerültek. A meglévő II. évfolyam hallgatói pedig sikeres vizsga esetén alhadnagyi rendfokozatban kerültek felavatásra. [7]

1948. október 5-én megérkezett a Honvédelmi Minisztériumba a szovjet katonai tanácsadók első nyolcfős csoportja. A főtanácsadó, Jurij Nyikolájevics Prokofjev vezérőrnagy már október 12-én a 2. önálló lövészászlóalj Esztergomtáborban megszemlélte. Ez volt az a zászlóalj, amely többek között a Kossuth Akadémiára készítette fel a jelöltek fél, majd egyéves csapatkiképzés keretében. A főtanácsadó tapasztalatait a HM-ben és a Kossuth Akadémián is feldolgozták, melynek lényege, a szovjet – a második világháború tapasztalatait magába foglaló – kiképzési rendszerre való fokozatos áttérés előkészítése volt.

A tisztképzés rendszerének további átszervezését jelentette a szovjet katonai főtanácsadó értékelő jelentése a magyar honvédség 1948. október 20-i helyzetéről a honvédelmi miniszter részére. Ebben többek között a Kossuth Akadémia képzési rendszerét is részletesen elemezte. Majd a következtetése és javaslatai szerint: „ a Kossuth Akadémia átszervezendő, kikülönítendő belőle: tüzérségi kiképző iskola, repülő kiképző iskola, műszaki kiképző iskola és a Kossuth Akadémia neve megváltoztatandó Kossuth Katonai Kiképző Iskolára. Minden katonai kiképző iskolában átvizsgálások a kiképzési tervezetek abból a célból, hogy a szakkiképzés idejét, 200–300%-kal növeljék. Farkas Mihály honvédelmi miniszter részletes válaszban közölte elgondolását a főtanácsadó javaslataira: „a Kossuth Akadémia átszervezését fegyvernemi tisztképző iskolákká és ezzel kapcsolatban az „akadémia” név elhagyását a következő iskolaév kezdetére, 1949. év őszére tervezem. Az erre vonatkozó tervek kidolgozás alatt vannak.” [8] Ez volt az első jelzés, amely megpecsételte az akadémia sorsát 1949-re.

A Kossuth Akadémia tevékenységét döntő mértékben meghatározta a honvédelmi miniszter 1949. január 27-én kelt 4400-4311/el. H. F. H-1949. számú rendelete a tisztképzés idejének szabályozásáról: „1. A honvédség fejlesztése, a tiszthiány gyorsabb pótlása érdekében – átmenetileg – a tisztképzés idejét az eddigi 2 évről 1 évre szállítom le. 2. Elrendelem tehát, hogy a Kossuth Akadémia hallgatói közül az 1948. október 1-jén bevonult III. éves volt tiszthelyettesek és az 1947. október 1-jén bevonult II. éves hallgatók avatása 1949. március 15-én, az 1948. október 1-jén bevonult I. éves hallgatók avatása pedig 1949. évi augusztus 19-én legyen. 3. A kiképzési terveket ennek megfelelően haladéktalanul módosítani kell.” [9]

A Honvéd Hadiakadémia már 1949 januárjában beszüntette a képzést. Majd miután a honvédelmi miniszter 1949. február 18-val intézkedett a „Honvéd Politikai Tiszti Intézmény” rendszeresítésével és a társparancsnoki rendszer bevezetésével, a

Honvéd Petőfi Nevelőtiszti Akadémia új elnevezése „Honvéd Petőfi Akadémia” lett [10]. Közben 1949. február 19-én a honvédelmi miniszter a 7001/ eln. H.-fség-1949. számú rendeletével intézkedett a Szovjetunióba katonai továbbképzésre 1949 őszétől kiküldendő kiküldendők kiválasztásáról [11]. A több mint 300 jelölt tiszti és tisztiiskolák a Szovjet Hadsereg különböző akadémiáin, fegyvernemi tiszti iskoláin és repülő szakiskoláin kapott különböző időtartamú képzést. A Kossuth Akadémia tiszteiből és hallgatóiból 16 fő került beiskolázásra. A kiválasztottak május–augusztus között központi különleges tanfolyam keretében készültek fel az új feladatra.

1949. március 16-ával hatályba lépett a „KLAPKA” hadrend, amely szeptember 30-ig volt érvényben. A honvédség katonai létszáma 32 846 főről 41 485 főre emelkedett 5224 tiszttel [12]. A katonai tanintézetek vonatkozásában a Honvéd Hadiakadémia újra hadrendbe került június 1-jével Kozma István (1896–1951) altábornagy parancsnokságával. A tömeges tisztképzés biztosítására megkezdődött a fegyvernemi tiszti iskolák szervező munkája, majd ennek következtében augusztus 1-jével a Kossuth Akadémia megszűnése. A Törzs- és Főtiszti Tanfolyam század- és zászlóaljparancsnoki tanfolyamra változott. A Honvéd Petőfi Akadémia „Petőfi Politikai Tisztképző Intézet” nevet vette fel, augusztus 1-jével Otta István vezérőrnagy parancsnokságával. A tömeges tiszthelyettes képzés biztosítására felállításra került a gyalogos, a tüzér, a páncélos, a műszaki, a repülő és a légvédelmi kiképző tábor.

Az új hadrendnek és a szovjet instrukcióknak megfelelően felgyorsultak a tisztképzés átalakításának munkálatai. 1949. április 5-én a márciusban a Katonai Bizottságból megalakult HM Kollégiuma Illy Gusztáv altábornagy HM kiképzési és nevelési csoportfőnök betervezésében megtárgyalta a fegyvernemi tiszti iskolák felállításának tervezetét az 1949. októberi átszervezéssel kapcsolatban. A Kollégium a tervezetet elfogadta és a szovjet tanácsadókkal történt megbeszélés után az előkészítő munkát azonnal meg kellett kezdeni, a legjobb parancsnokokat és kiképzőket kiválasztani. A kiválasztott parancsnokok egy csoportjával Illy Gusztáv altábornagy májusban a Szovjetunióba utazott a katonai tanintézetek munkájának tanulmányozására [13].

A kollégiumi ülést követően Pálffy György altábornagy a Honvédség Felügyelője a miniszter nevében 12709/el. Ált.Kat:Szlő.-1949. számon átiratot küldött a Kossuth Akadémia parancsnokának, mely szerint az akadémia 1949. augusztus 19-re tervezett avatási időpontját megváltoztatják, az avatást július 17-én kell megtartani. Indok: az októberben felállítandó tisztképző iskolák számára korábban kívánja beosztásba helyezni a Kossuth Akadémia keretállományát. Ennek megfelelően Farkas Mihály vezérezredes (április 22-én kinevezve) honvédelmi miniszter június 1-jével a Kossuth Akadémia állományából 67, majd összesen 163 tiszttel beosztásából felmentett és a fegyvernemi tiszti iskolák felállításával bízott meg. Révay Kálmán vezérőrnagy akadémiaparancsnokot eredeti beosztása egyidejű ellátása mellett a Páncélos Szemléltető teendői ellátásával bízta meg [14].

A HM Kollégiuma június 7-i ülésén megvitatta a fegyvernemi tiszti iskolák létrehozásáról szóló beszámolót. E szerint Pécsen a gépkocsizó gyalogság, a gépkocsizó és az ejtőernyősök kiképzése folya. Tatán a harckocsi, rohamlöveg, gépkocsizó és műmesteri képzés zajlana. A tüzér fegyvernemi képzés helye a Kossuth Akadémia Kiss János laktanyája, a légvédelmi tüzérképzés helye a Gábor Áron laktanya lenne. A műszaki tisztképzés Szentendrén történne. A repülő hajózók Kecskeméten, a

repülő műszakiak pedig Szolnokon lennének. (Ősszel nem egészen így álltak fel a tiszti iskolák – O. A.).

A létszámok előkészítése megkezdődött. A vezető káderek már kijelölve, de még nincsenek kinevezve. Részükre június 14-én értekezletre kerül sor. A politikai tiszti és „D” (elhárító) tiszti szükségletet a tanári karon felül kell biztosítani. A tansegédletek, felszerelések és tantervek előkészítése terén a szükséges szabályzatok részben lenyomtatva, illetve utánnymás alatt vannak, július közepére készek, a tanszerek is erre az időre biztosítva lesznek. A tansegédletek gyártás alatt vannak. A tantervek oroszról, magyar nyelvre fordítása és átdolgozása július elejére befejeződik. Az oktatókeret továbbképzése terén a vezető káderek júliusban, az oktatóké hét héten keresztül augusztus 1-jétől szeptember 20-ig történik [15].

A HM Kollégiuma 1949. június 21-i ülésén döntött a katonai tanintézetek vezetőiről. A fegyvernemi tiszti iskolák parancsnokává a következő tiszteket jóváhagyta: Matékovits Endre ezredest a gyalogos, Ferencfalvi Antal alezredest a légvédelmi tüzér, Huba László századost a repülőhajózó, Rajnai Béla főhadnagyot a repülő műszaki, Váradi Gyula alezredest a páncélos és Szabó József alezredest – műszaki tiszti iskola parancsnokává nevezte ki.

A HM Kollégiuma július 5-i ülésén az iskolák politikai tisztjeinek kijelölése mellett döntött két parancsnoki beosztásról:

- Havas Imre alezredes – tábori tüzér tiszti iskola
- Kerényi József őrnagy – híradó tiszti iskola.

Kászonyi András ezredes a fegyvernemi tiszti iskolák vezető – és közép-káderei részére júliusban felállított központi előkészítő tanfolyam parancsnoka lett. Kelenhegyi Emil őrnagyot a híradó tiszti iskola parancsnokhelyettesi és hallgatói ezredparancsnoki teendők ellátásával bízták meg.

A honvédelmi miniszter a 23.968/eln. Ált. Kat. Szlő.-1949. számú intézkedésével elrendelte, hogy a fegyvernemi tiszti iskolák felállításával kapcsolatos tapasztalatokat a vezetők hetente csütörtök reggel nyolcórától kezdettel a Honvédség Házában tartandó értekezleten cseréljék ki, vitassák meg és ezzel segítsék egymást a tiszti iskolák felállításában. Az értekezlet elnökéül Kászonyi András ezredest, helyettesének Matékovits Endre ezredest jelölte ki. A miniszter elvárta, hogy az iskolaparancsnokok az értekezletre felkészülve érkezzenek, s tapasztalataikat maradéktalanul megosztják egymással. [16]

1949. július 4-én megkezdődött a Kossuth Akadémia Dózsa 3. kiképző ezred bázisán (Úllői Út 135.) az előkészítő tanfolyam, a megnyitó beszédet a honvédelmi miniszter tartotta, kiemelve, hogy a tisztképzés új szakaszához érkezett. „...Most már nem lehet megelégedni a katonailag gyengén képzett tisztekkal. Most a nagy feladat, hogy néphadseregünk sajátítsa el a sztálini katonai tudományt, amely a mai kor legfejlettebb, legmagasabb fokon álló hadtudománya. Minden tiszt kötelessége, hogy nap, mint nap fejlessze katonai tudását, hogy alaposan megértse szabályzatainkat, hogy azokat a gyakorlatban kiválóan alkalmazni tudja....”

A HM Kollégiuma július 19-i ülésén *véglegesen nevesítette a fegyvernemi tiszti iskolákat:*

- gyalogos tiszti iskola, Pécs: Dózsa György
- tüzér tiszti iskola, Budapest: Kossuth Lajos

- légvédelmi tüzér tiszti iskola, Budapest: Bem József
- páncélos tiszti iskola, Tata: Rákosi Mátyás
- műszaki tiszti iskola, Szentendre: Táncsics Mihály
- híradó tiszti iskola, Budapest: Zalka Máté
- repülő hajózó tiszti iskola, Szolnok: Killián György
- repülő szakkiképző tiszti iskola, Budaörs: Vasvári Pál.

A fenti iskolák száma 1951/52. tanévig megduplázódott, számuk tizenhatra emelkedett.

Távmondati parancsra Havas Imre alezredes iskolaparancsnok és Tóth Lajos őrnagy, iskola politikai tiszt jelentette, hogy a tüzér tiszti iskola folyó évi július hó 21-én felállt a Kossuth Akadémia bázisán. Létszámviszonyok: tiszt 109%, tiszthelyettes 55,7%, tisztos 5,3%, honvéd 118%, növendék 102,3%, polgári alkalmazott 96%. Anyagi ellátás: gyalogsági fegyverzet 100%-os, löveganyag 100%-os, minden más anyag 100%-os, épületberendezési anyag 90%-os, gépjármű anyag 66%-os feltöltöttségű. Az optikai anyag a kiképzéshez szükséges mennyiségben.

Július végén a HM szervek okirati dicsérő elismerésben részesítették a Honvéd Kossuth Akadémia állományába tartozott mindazon vezetőket, tiszteket, tiszthelyetteseket, akik „néphadseregünk tisztképzésénél tudásuk legjavát adva a kiképzés és nevelés terén, az átlagon felüli eredményes munkát fejtettek ki”. [17]

Farkas Mihály vezérezredes, honvédelmi miniszter augusztus 1-jei hatállyal „Pályázati felhívást” jelentetett meg a honvéd tisztképző iskolákra az 1949. október 1-jén kezdődő egyéves csapatszolgálatra és az azt követő tisztképzésre. A pályázat feltételei voltak: hivatásérzet és rátermettség, betöltött 17. életév, illetve be nem töltött 23 életév (kivételesen 24 év) tekintet nélkül, hogy már besorozták, vagy még nem került sorozásra. Magyar állampolgárság, négy középiskola, vagy ennek megfelelő szakiskola (kivételesen 6 elemi) végzettség, nőtlen családi állapot, politikai és erkölcsi megbízhatóság, büntetlen előélet. Katonai szolgálatra teljes szellemi és testi alkalmasság, kiskorúaknál a szülők vagy gyám beleegyezése. A jelentkezéshez számtalan okmányt kellett csatolni. Jelentkezési határidő október 1. [18] Ugyancsak augusztus 1-jével a honvédelmi miniszter a két repülő iskola július 15-én kinevezett parancsnokát előléptette: Huba László századost őrnaggyá, a Kilián Repülő Hajózó Tiszti Iskola parancsnokát. Rajnai Béla főhadnagyot századossá, a Vasvári Repülő Szakkiképző Tiszti iskola parancsnokát. [19]

A fegyvernemi tiszti iskolák első fele 1949. augusztus 1-jével felállt és augusztus–szeptember hónapban maximális erőbevetéssel az előkészítő munkálatok folytak, hogy október hónapban megkezdhessék működésüket. Az október 1-jével hatályba lépő PETŐFI hadrend 35000/el.n.HVK.5.a-1949 számú, 1949.szeptember 21-én aláírt szervezési intézkedésben a honvédelmi miniszter meghatározta, hogy a tiszti iskolákra pályázókat az alábbi arányban kell az egyes fegyvernemekre elosztani: gyalogság 30%, páncélos 10%, tüzér 25%, légvédelmi tüzér 10%, műszaki 5%, repülő a Honvéd Repülő Parancsnok külön igénye szerint, híradó 20%. Az új hadrend a február elején felállított Fegyvernemi Szemléltőségeket Fegyvernemi Parancsnokságokká alakította át, a fenti fegyvernemi tiszti iskolák mellett új elemként sorolta még be az addig sorállományúakat és tiszthelyetteseket képző szakiskolát, a Hadtápiskolát, és a központi gépkocsi iskolát, továbbá a Sportoktató Tanfolyamot, a Törzs-

tanfolyamot, valamint a Honvéd Kollégiumot. [20] A fegyvernemi iskolák 1950 nyaráig a Fegyvernemi Parancsnokságok alárendeltségében működtek, majd a HM Katonai Tanintézetek Csoportfőnökség megalakulásával, ennek a szervnek alárendeltségébe kerültek.

A Törzstanfolyam 1949 júliusában szerveződött meg a Hadiakadémia bázisán Kerekes Béla vezérőrnagy parancsnokságával. A Honvéd Hadiakadémia működésére csak 1950 őszén került sor Király Béla vezérőrnagy vezetésével. Az akadémiaparancsnoki beosztással 1949. július 1-jén megbízott Kozma István sorsa megpecsételődött. Miután Pálffy György altábornagyot a Rajk-per során október 24-én kivégezték, Kozma altábornagyot október 1-jén váratlanul nyugdíjazták, majd 1950. február 19-től előzetes letartóztatásba került, s a budapesti katonai bíróság háborús bűnösséggel vádolva 1951-ben halálra ítélte, melyet 1951. október 2-án végrehajtottak. A rendszerváltást követően rehabilitálták, és posztumusz vezérezredessé előléptették.

A tiszti iskolákon beindult oktató-nevelőmunka *ekkor kezdett kibontakozni, de az 1953-tól 1956-ig tartó folyamatos átszervezések a hidegháborús légkörben, jelentős mértékben befolyásolták a katonai tanintézetek működését.* Ez azonban már egy másik történet.

FELHASZNÁLT IRODALOM (dokumentumok, hivatkozások):

- 1 Okváth Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. Aquila Könyvkiadó 1998. 53. oldal.
- 2 Honvédségi Közlöny, 1947.június 17. 18. szám.
- 3 Hadtörténelmi Levéltár-továbbiakban HL. VIII. 1. HM szervek. Honvédség Felügyelőjének iratai 1946–47. 846.doboz.
- 4 Moszkvának jelentjük... Izsák Lajos–Kun Miklós, Századvég Kiadó, Budapest, 1994. 235.oldal
- 5 HL. VIII. 1. HMI szervek. Honvédség felügyelője iratai 1946–1948. 843. doboz.
- 6 Kornis Pál: Tanúként jelentkezem. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1988. 171. oldal.
- 7 Honvédségi Közlöny, 1948. november 16. 31. szám.
- 8 HL.VIII.1. HM szervek. Honvédség Felügyelője iratai 1946–48. 844. doboz,5.ö.e.
- 9 Honvédségi Közlöny, 1949. február 15. 5. szám.
- 10 Honvédségi Közlöny, 1949. március 9. 7.szám)
- 11 HL. XII. 1. Honvéd Kossuth Akadémia – 1949. 23. doboz.
- 12 Okváth Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. Aquila Könyvkiadó 1998. 73. oldal.
- 13 HL.VIII.1. HM Titkárság. Kollégiumi jegyzőkönyvek 1949–52 MN 1–31/76.
- 14 HL. XII.1. Honvéd Kossuth Akadémia-1949.27.doboz.
- 15 HL. XII.1. Honvéd Kossuth Akadémia-1949.27.doboz.
- 16 HL.XII.1. Honvéd Kossuth Akadémia-1949. 28.doboz.
- 17 Honvédségi Közlöny, 1949. augusztus 1. 21. szám.
- 18 Honvédségi Közlöny, 1949.augusztus 2. 22. szám
- 19 Honvédségi Szemle,1949.október1. 29. szám.
- 20 HL. VIII. 1. MNVK. Szerv. O. Szervezési intézkedések 1949/1950. 1949/T 4.doboz.